

Câteva considerente privind muzeologia din Oltenia

Sabin Lungoci*

Keywords: *museology, Oltenia, museum's management.*

Abstract: *The request to write an article on this subject came from a desire to highlight the development of museology in Oltenia, to integrate it regionally, to find the common elements of its development from the beginning to the present, with all the changes that followed after 1990. The article wants to show progress of museums over time, in every county, their tipology and development prospects, collections management and modernization efforts of everything that is museology in Oltenia.*

Cuvinte-cheie: *muzeologie, Oltenia, managementul muzeelor.*

Rezumat: *Demersul de a scrie un articol pe această temă a venit din dorința de a pune în lumină dezvoltarea muzeologiei în Oltenia, de a o integra regional, a-i găsi elementele comune de dezvoltare de la începuturi și până în prezent, cu toate transformările care au urmat după 1990. Am avut ca un bun exemplu lucrarea kolegei mele muzeograf Gherghina Boda, de la Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva, **Istoria muzeelor din Transilvania între 1817-1905**, care, deși, se referă la muzeele dintr-o regiune care nu era românească în perioada respectivă, așadar într-un context oarecum diferit, este un bun exemplu de abordare a metodelor de cercetare muzeologică.*

Cuprinsul articolului este diferit și vrea să reflecte evoluția muzeelor în timp, pe județe, tipologia lor, perspectivele de dezvoltare, managementul colecțiilor și eforturile de modernizare, de aducere la timpul prezent a tot ceea ce înseamnă muzeologie în Oltenia.

În cadrul acestui articol mi-am propus să scot în evidență eforturile depuse de-a lungul timpului de cei care au contribuit la dezvoltarea muzeelor în Oltenia, fie persoane particulare, fie instituții ale statului, fără a avea pretenția de a le cuprinde pe toate, ci doar spicuind câteva exemple notabile în acest sens.

Perioada de început s-ar situa, în majoritatea județelor din Oltenia, la începutul secolului al XIX-lea. Este ușor de înțeles din cercetări că primele demersuri de organizare a muzeelor în Oltenia au venit, în special, de la particulari și, mai apoi, de la stat.

Spre exemplu, în județul Mehedinți primele preocupări muzeistice sunt atestate pe la 1833, dar abia în 1881 institutorul Vasile Dumitrescu înființează Muzeul Severinului. La Craiova, Muzeul Olteniei este înființat în 1928 ca Muzeu al Științelor Naturii care, ulterior, s-a unit cu Muzeul Regional al Olteniei formând o singură entitate.

Judetul Dolj mai deține și în orașul Corabia un Muzeu de Arheologie și Etnografie care a fost înființat în 1951 și care are un profil mixt de istorie, etnografie și științele naturii. Tot în Dolj, la Calafat, se află Muzeul de Artă și

* **Sabin Lungoci**, muzeograf, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea, e-mail: sabinlungoci@yahoo.com.

Etnografie înființat în 1967, muzeu ce este găzduit de Palatul Marincu, un monument de arhitectură de categoria B construit între 1904-1907.

În județul Gorj, muzeologia organizată începe la sfârșitul secolului al XIX-lea, mai exact în 1894, când un grup de oameni de cultură conduși de istoricul Alexandru Ștefulescu a înființat Muzeul Gorjului.

În județul Olt, începuturile muzeologiei sunt târzii, astfel că doar după primul război mondial sunt notabile câteva inițiative ale unor colecționari particulari, dar care nu s-au concretizat într-o formă organizată. Abia în 1952 a fost deschis Muzeul Raional Slatina. Tot în județul Olt avem și Muzeul Romanășului din Caracal înființat în 1949 și care deține o serie de colecții de obiecte antice și medievale.

În Vâlcea, primele încercări vin tot din partea unor particulari, cum ar fi episcopul Gheorghe Enăceanu și, mai apoi, în 1921, Elena P. Cappelleanu care face o donație de artă Liceului din Rm. Vâlcea. Se pare că județul Vâlcea este ultimul dintre județele Olteniei care își înființează un muzeu județean, acest lucru întâmplându-se relativ târziu, și anume în 1966, când își deschide o secție de istorie.

După cum am constatat, muzeele din Oltenia apar prin eforturi independente ale unor particulari, dar relativ târziu dacă ar fi să comparăm cu aproape toate județele sau regiunile istorice ale României.

După 1970, colecțiile muzeale din Oltenia iau amploare, diversitatea și tipologia muzeelor atinge o dezvoltare fără precedent. Apare, în 1974, Muzeul Satului Vâlcean, în 1982, în Mehedinți, apare secția de etnografie a Muzeului Regiunii Porților de Fier, în 1970 apare în Gorj Muzeul Arhitecturii Populare ce se dezvoltă în jurul Culei Cornoiu, situație asemănătoare cu cea de la Muzeul Satului Vâlcean, care se construiește în aceeași perioadă în jurul Culei Bujoreanu. În aceeași perioadă se valorifică, din punct de vedere muzeal, noi obiective cu valoare culturală, cum ar fi casele memoriale: Casa Memorială Anton Pann în Rm. Vâlcea, muzee bisericești cum ar fi cel de la Mănăstirea Cozia și altele.

Anii '90 se caracterizează, în general, printr-o perioadă incertă și destul de grea, cel puțin din punct de vedere material, a muzeelor din Oltenia. O parte din patrimoniul acestora este revendicat în justiție de presupuși proprietari de drept. Exemplul concludent în acest sens este Muzeul Satului Vâlcean care pierde o parte din suprafața sa, micșorându-se de la 10 hectare la 8 hectare. Totuși, imobilele istorice nu sunt retrocedate și vor avea parte începând cu anul 2008 de ample restaurări.

O situație aparte o identificăm la Culele de la Măldărăști, parte a Muzeului Județean Vâlcea, unde Cula Greceanu a fost retrocedată unor moștenitori.

Nici în Gorj situația nu a fost mai bună, jumătate din terenul ce aparținea Muzeului Arhitecturii Populare, cât și mai multe imobile istorice, printre care și Cula Cornoiu, au fost retrocedate, ieșind din proprietatea muzeului.

Un aspect important pe care mi l-am propus să-l scot în evidență este rolul muzeelor în rețeaua muzeală din România, care este de cele mai multe ori strâns legat de locul acestora, dacă le gândim ca un ansamblu geografic unitar și național. Aș vrea să subliniez diferențele de ordin geografic dintre acestea care, deși aparțin aceleiași regiuni, au fiecare un specific local ce le face unice.

Modul cum au fost gândite unele muzee chiar înainte de crearea lor le diferențiază în mod semnificativ de alte muzee asemănătoare din țară. Aș da exemplul Muzeului Satului Vâlcean pe care îl cunosc foarte bine, care este un muzeu în aer liber, ce prezintă arhitectura tradițională vâlceană, integrată într-un tot unitar care este satul tradițional vâlcean. Spre deosebire de Muzeul Astra din Sibiu sau Dimitrie Gusti din București, care deși sunt tot muzee în aer liber și prezintă arhitectura tradițională, ele nu și-au propus să reconstitue un sat tradițional, ci sunt o expunere liniară sau circulară de monumente arhitecturale tradiționale, majoritatea fără o legătură geografică între ele sau, *in extenso*, pot fi considerate doar monumente de arhitectură tradițională românească.

O misiune destul de dificilă este identificarea colecțiilor particulare din Oltenia. Aici pot fi incluse colecțiile cu caracter singular deținute de persoane particulare, de mănăstiri, dar mai ales de muzeele mici de tip casă memorială din orașele mici ale Olteniei sau muzee sătești.

Cele mai frecvente tipuri de colecții pe care le întâlnim în aceste tipuri de muzee sunt: ceramica oltenească, colecții de mobilier-ocupații, numismatică, colecții de obiecte bisericești.

Conform CIMEC, pe județe, ele sunt repartizate după cum urmează:

În județul Dolj: colecțiile de etnografie de la Corabia, colecțiile de la Muzeul Câmpiei Băileștilor, colecțiile Muzeului Sătesc Bechet, colecțiile Muzeului de Artă și Etnografie din Calafat, colecțiile Muzeului Sătesc Celaru, colecțiile Muzeului Sătesc Cernătești, colecția muzeală a Mitropoliei Ortodoxe a Olteniei, colecția de fotografie documentară „Henri Coanda” din comuna Perișor.

În județul Gorj: colecția de etnografie de la Albeni, colecția de la Muzeul Sătesc Arcani, colecția de la Muzeul Satului Bărbătești, colecția de etnografie Borăscu, colecția muzelă a Mănăstirii Lainici, colecția de etnografie „Casa Cartianu”, colecția sătească Florești, colecția din Casa Muzeu „Constantin Brancuși”, colecția Muzeului Sătesc Lelești, colecția de la Muzeul Civilizației Montane Rânca, colecția muzeală a Mănăstirii Polovragi, colecția de la Muzeul Sătesc Radinești, colecția muzeală „Maria Apostol” din comuna Runcu, colecția muzeală Săcelu, colecția de la Casa Memorială „Ecaterina Teodoroiu”, colecția muzelă a Mănăstirii Tismana, colecția sătească Turburea, colecția de la Casa Memorială „Tudor Vladimirescu”, colecția de la Casa Memorială „Ion Popescu – Voitești”.

În județul Mehedinți: colecția de la Casa Memorială „Constantin Rădulescu-Motru”, colecția de la Cula „Tudor Vladimirescu”, colecțiile din cadrul expoziției „Hidrocentrala Porțile de Fier”, colecția muzeală a Mănăstirii Gura Motrului, colecția muzeală a Mănăstirii Strehai, colecția de la Muzeul „Gheorghe Ionescu Sisești”.

În județul Olt: colecția de Ceramică Populară de pe Valea Oltețului de la Balș, colecția de la Muzeul Mănăstirii Brâncoveni, colecția de la Casa Memorială „Iancu Jianu” Caracal, colecțiile Muzeului Romanatului de la Caracal, colecția etnografică și de Artă Populară Chilia- Făgețelu, colecțiile de arheologie și etnografie Corabia, colecția etnografică „Constantin Nițu” de la Cornățelu-Poboru, colecțiile Muzeului Câmpiei Boianului din Drăgănești-Olt, colecția etnografică Ionel Constantin-Lele din comuna Izvoarele jud. Olt, colecția de la Casa Memorială „Nicolae Titulescu”, colecția Muzeului Sătesc Orlea, colecția de

Arheologie și etnografie Piatra - Olt, colecția - expoziție documentară „Preoții militari din județul Olt”, colecția Mănăstirii Clocociov, colecțiile complexului muzeal etnografic Boianu din comuna Stoicănesti.

În județul Vâlcea: colecția de la Muzeul de Arheologie și Artă Religioasă „Gheorghe Petre” din Băile Govora, colecția muzelă a Mănăstirii Arnota, colecția muzeală a Mănăstirii Bistrița, colecția muzeală a Mănăstirii Cozia, colecția de artă „Alexandru Bălintescu” de la Costești, colecția muzeală a Mănăstirii „Dintr-un Lemn” din comuna Frâncești, satul Dezrobiți, colecția Casei Memoriale „Theodor Bălașel” din comuna Ștefănești, satul Dobrușa, colecția Casei Memoriale „Gib Mihăescu” din Drăgășani, colecția de obiecte bisericești și documente istorice din Biserica „Sf. Ilie” din Dragășani, colecțiile de la Muzeul Viei și Vinului Drăgășani, colecția muzeală a Mănăstirii Govora, colecția de la Galeria de artă populară contemporană din Horezu, colecția de la Muzeul sătesc Mogești din comuna Slătioara, colecția de la Casa Memorială „Anton Pann” din Râmnicu Vâlcea, colecția muzeală a Episcopiei de Râmnic din Râmnicu Vâlcea, colecția muzeală a Mănăstirii Hurezi, colecția de obiecte bisericești Scărișoara din comuna Mihaești, colecția muzeală sătească Vaideeni, din comuna Vaideeni și colecțiile de la Muzeul Memorial „Nicolae Bălcescu”.

În general, fiecare județ are în municipiul reședință de județ un muzeu de istorie și un muzeu de artă dar, în funcție de istoria, tradițiile, cultura și potențialul economic, fiecare oraș, municipiu sau municipiu reședință de județ și-a dezvoltat o rețea muzeală proprie cât mai diversă.

Tipologia muzeelor din Oltenia are de obicei următoarea structură:

- muzee de istorie și arheologie;
- muzee de artă;
- muzee etnografice în aer liber;
- muzee sau secții de științe naturale;
- case memoriale;
- cule.

Trebuie ținut cont de specificul fiecărei zone, astfel că, spre exemplu, un muzeu precum Muzeul Viei și Vinului din Drăgășani, deși are ca principală tematică ocupația tradițională a cultivării viței de vie și vinăritului, la o analiză mai atentă a colecțiilor expuse el poate fi încadrat și ca muzeu etnografic dar și tehnic, prin instalațiile care sunt expuse în expoziția de bază.

Ar fi de menționat și muzeele de tip casă memorială sau cele de tip mixt, cum ar fi Culele de la Măldărăști, unde avem pe de o parte Cula I.G. Duca și o casă memorială dedicată fostului prim-ministru dar și Cula Greceanu, un monument aparte ca istorie și arhitectură.

Este absolut obligatoriu de subliniat modul cum au reușit muzeele din Oltenia să asigure un rol central în protejarea colecțiilor pe care le dețin.

Totodată, trebuie precizat că bugetul pe care instituțiile muzeale studiate îl alocă cercetării, documentării, depozitării, conservării și pentru asigurarea colecțiilor este unul destul de important. Aș include aici și cheltuielile ocazionale cu întreținerea și administrarea părții din muzeu unde sunt depozitate sau expuse colecțiile, sau doar anumite exponate.

O serie de întrebări își caută răspunsuri în muzeologia din Oltenia care ar putea fi împărțită, cel puțin în istoria sa recentă, în două subperioade - anii 90’,

caracterizați în general printr-o decădere a activității muzeale și a muzeelor în general, și anii 2000 până în prezent, ce se caracterizează printr-o revenire, un reveriment și chiar o dezvoltare a muzeelor și a activităților muzeale din Oltenia.

Întrebările importante, din punctul nostru de vedere, care necesită răspunsuri sunt:

- Ce s-a întâmplat cu patrimoniul muzeelor din Oltenia după 1990?
- Ce muzee au fost reabilitate, când și cum?
- Ce expoziții permanente au fost refăcute?
- Ce expoziții permanente noi au apărut?
- Ce muzee noi au apărut?

Evident că răspunsurile trebuie să fie cât mai cuprinzătoare, detaliate și să reflecte cât de mult posibil realitățile muzeologiei oltene, cât și pe specialiștii care au făcut posibile aceste realizări în timpuri dificile din punct de vedere economic.

Anii 2000 se caracterizează printr-o renaștere a muzeelor din Oltenia. Din fonduri bugetare sau din fonduri europene, acestea își măresc patrimoniul, se renovează și revin în forță în secolul XXI.

Progresele cele mai evidente sunt făcute de Muzeul Olteniei care, cu ajutorul finanțărilor europene, își renovează toate secțiile respectiv - secția de etnografie, secția de arheologie și istorie, secția de științe naturale și Muzeul de Artă.

Și în județul Vâlcea au loc progrese majore. În municipiul Drăgășani este redeschis, după o lungă perioadă în care a fost închis, Muzeul Viei și Vinului. Muzeul a fost reabilitat cu fonduri europene, aparținând acum din punct de vedere metodologic de Muzeul Județean *Aurelian Sacerdoțeanu* Vâlcea. La Muzeul Satului Vâlcean sunt aduse noi monumente de arhitectură rurală printre care și două biserici de lemn de secol XVII și XVIII, deosebit de valoroase. Muzeul de Istorie și Muzeul de Artă sunt și ele restaurate complet iar la Muzeul de Istorie este deschisă o nouă expoziție permanentă, clădirea fiind renovată complet.

În județul Olt a fost înființat, la inițiativa muzeografului Zorzolui Traian, un Arheopark, care este un sat neolitic ce încearcă să reproducă în mod fidel un sat aparținând culturii Boian. Muzeul a fost inaugurat în 2010 în Drăgănești - Olt și este singurul de acest fel din România, muzeul fiind integrat din punct de vedere administrativ în cadrul Muzeului Câmpiei Boianului.

În județul Gorj este refăcută complet clădirea Muzeului Județean de Istorie împreună cu expoziția de bază iar Muzeul Arhitecturii Populare de la Curțișoara își recapătă strălucirea inițială chiar dacă a suferit pierderi patrimoniale în urma retrocedărilor.

Din punct de vedere al perspectivelor muzeale în Oltenia, acestea se referă la un plan viitor în domeniul muzeologiei, care este destul de dificil dacă nu chiar imposibil de prezis. Există, totuși, anumite semne care pot anunța anumite dezvoltări muzeale viitoare.

Se pare că cel puțin în acest moment perspectivele muzeale oltene sunt optimiste iar activitatea muzeală în Oltenia a căpătat un suflu nou și inovator. Pe lângă lucrările de renovare aferente clădirilor ce găzduiesc muzee, majoritatea și-au refăcut expozițiile de bază, acordă o mai mare atenție conservării și restaurării patrimoniului, au apărut și colaborările cu ONG-urile, colaborările între muzee s-au înmulțit, muzeele au început să aloce mai mulți bani pentru achiziția de exponate cu o valoare muzeală deosebită, muzeele se reinventează prin strategii moderne de

promovare dar și prin programe educaționale, muzeele se informatizează atât în gestionarea colecțiilor, cât și în relația cu publicul.

Dezvoltarea muzeelor oltene a intrat într-o nouă etapă, etapa fondurilor europene, fiecare județ și municipiu având în plan noi investiții cu dezvoltarea muzeelor.

Un alt aspect de relatat în muzeologia actuală, ar fi informatizarea și digitalizarea activităților muzeale, ce implică mai multe aspecte:

- în primul rând, după anul 2000 a început implementarea în forță a programului informatic DOCPAT, un program de baze de date al patrimoniului care poate genera atât fișa obiectului, cât și multe alte selecții în funcție de dorința specialistului muzeograf, restaurator sau conservator, cum ar fi liste cu obiectele din colecții în funcție de vechimea lor, în ordine alfabetică, după localitatea de origine dar și alte opțiuni. Programul conține și fotografiile ale obiectelor de patrimoniu din colecția respectivă dar și referiri la intervențiile de restaurare sau conservare ce s-au efectuat asupra obiectului respectiv;
- altă activitate informatică ce servește colecțiile muzeale o reprezintă realizarea registrelor informatice;
- utilizarea internetului pentru promovarea muzeelor se poate realiza în mai multe feluri și anume: realizarea de pagini web ale muzeelor și/sau secțiilor muzeale în care acestea sunt promovate, promovarea muzeelor pe rețelele de socializare cum ar fi Facebook sau Twitter;
- dotarea muzeelor cu infochioscuri;
- mai bună colaborare între diferite muzee prin intermediul internetului, mai ales prin transmiterea de informații cu privire la colecțiile ce vor fi itinerate.

Concluzionând, conform evoluțiilor din ultimii ani, se pare că muzeologia din Oltenia a recăpătat un nou suflu, cel puțin înnoitor dacă nu și inovator, muzeele reușind să treacă proba timpului, o probă destul de dificilă cel puțin în ultimele două decenii. Muzeele din Oltenia au reușit să își reafirme rolul de principal pilon al culturii și de loc principal de protecție și valorificare al colecțiilor și al patrimoniului istoric în general.

BIBLIOGRAFIE

- Baray 2002** – Lord Baray(ed). *The Manual of Museum Learning*, Altamira Press, 2007.
- Bernea 2001** – Horia Bernea, *Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare*, în Irina Nicolau și Carmen Huluță, *Dosar sentimental, Universitatea din București și Muzeul Țăranului Român*, Editura Ars Docendi, București, 2001.
- Boda 2008** – Gherghina Boda, *Muzeele din Transilvania între 1817-1905*, Editura Samuel, Mediaș, 2008.
- Bucur 2000** – Corneliu Ioan Bucur, *Muzeul în aer liber. Obiect. Concepție. Tipologie. Patrimoniu. Funcții. Principiile și metodologia organizării*, București, Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din instituțiile de cultură, 2000.
- Bucur 2006** – Corneliu Bucur, *Identitate etnoculturală. Conștiință națională și afirmare universală*, Sibiu, 2006.
- Bucur 2007** – Corneliu Ioan Bucur, *Muzeul civilizației Populare Tradiționale „ASTRA” (Dumbrava Sibiului). Catalog*, Editura „Astra Museum”, Sibiu, 2007.
- Bucur 2012** – Corneliu Bucur, *Etnologie și etnomuzeologie românească la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI*, Editura ALTIP, Sibiu, 2012.
- Cărăluși 1984** – Vasile Cărăluși, *Începuturile Muzeului Județean Gorj*, în Revista Muzeelor și Monumentelor, nr. 9/1984, p. 73-76.
- Dabija, Mărcuș 1970** – Anca Dabija, S. Mărcuș, *Îndrumarea muzeală și școala*, în Revista Muzeelor, nr. 5, 1970, p. 410-411.
- Florescu 1998** – Radu Florescu, *Bazele muzeologiei*, București, 1998.
- Galbenu 1986** – Doina Galbenu, *Din istoricul muzeelor din Oltenia*, în Revista Muzeelor și Monumentelor, nr.7/1986, p. 81-89.
- Gavrilă 2006** – Gavrilă Simion, *Muzeul, muzeografie, muzeologie*, Chișinău, Editura Ad cart, Chișinău, 2006.
- Godea 2007** – Godea Ioan, *Muzeotehnică*, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2007.
- Hooper-Greenhill 1999** – Hooper-Greenhill Eilean, *The Educational Role of the Museum*, 2nd ed., Routledge, London, 1999.
- Marinoiu 1985** – Vasile Marinoiu, *Din istoricul Muzeului Județean Gorj*, în Revista Muzeelor și Monumentelor, nr. 2/1985, p. 52-57.
- Mihalache 1972** – Marin Mihalache, *Ghidul muzeelor din România*, București, 1972.
- Mihăescu, Crișan 2005** – Veronica Mihăescu, Ciprian Crișan, *Muzeul virtual al secolului XXI. Formule de prezentare ale muzeului în spațiul cibernetic*, în Revista Muzeelor, nr. 3/2005, p. 88-91.
- Moisil 1926** – Iuliu Moisil, *Muzeul Gorjului. Note și amintiri*, în Arhivele Olteniei, an V, 1926, p. 9-19.

- Nicolescu 1975** – Corina Nicolescu, *Muzeologie generală*, București, 1975.
- Olaru 2005** – Valer Olaru, *Importanța patrimoniului muzeal în programul de formare a specialiștilor din muzee. Colaborare între muzee și universități*, în Revista Muzeelor, nr. 3/2005, p. 96-98.
- Opriș 1985** – Ioan Opriș, *Ocotirea patrimoniului cultural*, București, 1985.
- Opriș 1988** – Ioan Opriș, *Protection of Cultural Heritage in Romania*, București, 1988.
- Opriș 1994** – Ioan Opriș, *Istoria Muzeelor din România*, Editura Museion, București, 1994.
- Opriș 2001** – Ioan Opriș, *Transmuseographia*, Editura Oscar Print, București, 2001.
- Opriș 2005** – Ioan Opriș, *Donații și donatori*, București, Editura Oscar Print, 2005.
- Opriș 2006** – Ioan Opriș, *Muzeosofia*, București, Editura Oscar Print, 2006.
- Opriș 2008** – Ioan Opriș, *Provocarea noilor muzeologii*, Brăila, Editura Istros, 2008.
- Opriș 2009** – Ioan Opriș, *Managementul muzeal*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2009.
- Opriș 2013** – Ioan Opriș, *Colecționism, Muzeologizare, Patrimonializare*, Editura Oscar Print, București, 2013
- Popovici 1969** – Victoria Popovici, *Alexandru Ștefulescu*, în Revista Muzeelor, nr. 2/1969, p.127-128.
- Roșiu 2002** – Liliana Roșiu, *Reinventarea spațiului muzeal. De la colecție la modelul urban*, Editura Universitară Ion Mincu, București, 2002.
- Sterian 1907** – G. Sterian, *Muzeele noastre*, București, Institutul de Arte Grafice Carol Gobl, 1907.
- Stratulat 2014** – Lăcrămioara Stratulat, *Muzeologie contemporană*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2014.
- Ștefănescu 1984** – Aristide Ștefănescu, *Ghidul muzeelor din România*, București, 1984.
- Trăistaru 2002** – Magdalena Trăistaru, *Muzeul Regiunii Porților de Fier și publicul său*, lucrare de atestare, martie 2002.
- XXX 1981** – *The Museums of Romania. Evidences of a century-old and original civilization*, 1981.
- Zderciuc 1969** – Boris Zderciuc, *Cu privire la „dosarul științific” al complexelor din muzeele etnografice în aer liber*, în Revista Muzeelor, nr.2/1969, p. 129-132.